

FEJLŐDÉSÜNK ÚJABB TÁVLATAI

Újabb nagyjelentőségű tanácskozásoknak, döntéseknek voltunk résztvevői és megfigyelői, hallgatói és vállalói az elmúlt hetekben, amikor a párt Központi Bizottsága június 18—19-i teljes ülése és a Nagy Nemzetgyűlés különböző csúcsszervei munkálatairól értesültünk. Nevelésügyünk további fejlesztésének kérdései, a nők társadalmi szerepe, valamint az újabb hidroenergetikai művek mindannyiunkat érdekelnek, a közeljövőbeli és későbbi munkánk számára egyaránt kiindulópontul szolgálnak. Hanem folyóiratunk a fölgyorsuló időben is havilap, s hónapos reagálású. Hónapokba telik, míg érdemleges módon, mélyszántású tanulmányokban tárgyalhatjuk a kérdéseket. Ez alkalommal csupán néhány döntő tényezőre, kiemelkedő vonatkozásra irányítjuk a figyelmet.

*

Szocialista előrehaladásunk átfogó jellegét és egyben iramvételét is jelzi a tény, hogy a társadalomátalakító forradalmi tetteket jelentős természetátalakító vállalkozások, nekifeszülések követik. Nemrég ünnepeltük negyedszázados évfordulóját a főbb termelőeszközök államosításának; több mint két évtizede múlt azonban már annak is, hogy a termelőerők birtokában hozzáláttunk a nagy természetátalakító, adottságainkat kiaknázó munkálatokhoz. Békás és a Beszterce neve azóta fogalommal vált. A nagy vízerőmű és tározó régi álmok valóra válása, de egyben gigászi tervsorozat, emberöltőkre szóló munkálkodás elsősülöttjei. A Békáson kigyulladt fény azóta is fennen ragyog, az ott gyűjtött tudás, tapasztalat gazdag gyümölcsöt érlelt: Argeş, Vaskapu, Hideg-szamos, Códvölgye, Jád völgye, Fernezely mindmegannyi állomása a folyószabályozásnak és ármentesítésnek, a vízi erő korszerű kiaknázásának, a lakosság és az ipar jobb villany- és vízellátásának. Végső fokon pedig annak az ősi emberi törekvésnek, hogy úrrá legyünk a természet zabolátlan erői fölött, biztosítsuk magunkat az árvizek és az aszály ellen, lakályossá tegyük azt a földdarabot, amelynek neve: haza.

E törekvés terén érkezünk nemrég újabb állomáshoz: Dobrudzsában hatalmas vízgazdálkodási rendszer létesül. A párt Központi Bizottságának határozata értelmében Cernavodánál vízerőmű épül a Dunára, csatorna köti össze a folyamot a tengerrel, torkolatánál pedig új kikötőt hoznak létre. Felsorolni is nehéz, mi előnnyel jár mindez: több mint háromszáz kilométerrel rövidül meg a tengerhez vezető út, vízhez jutnak a szomjúhozó mezők, városok; ipartelepek sora kap majd helyet a csatorna partján, a hajós szállítás olcsóságának kiaknázására.

Dobrudzsa... A napsugaras tengerpart, a gyönyörű szállodasorok, a Delta és a rizstelepek hazája nemsokára új ékességgel, pompás emberi teljesítménnyel büszkélkedik majd.

*

Öt év telt el azóta, hogy a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának plénuma határozatot hozott a nevelés korszerűsítéséről, mai körülményekhez történő igazításáról. A Központi Bizottság nemrég tartott teljes ülése alapos elemzésnek vetette alá az elmúlt fél évtized tevékenységét. Mint ismeretes, az utóbbi öt esztendő alatt nem csupán bizonyos reformokat hajtottunk végre a tanügyben, hanem döntően új, a fejlettség magas szintjére jellemző célokat valósítottunk meg. Így például ebben az időszakban vezettük be a tízéves oktatást, aminek révén hazánk nemzetközi viszonylatban az élenjáró országok közé került. Erre a korszakra jellemző továbbá a gyakorlati oktatás széles körű kiterjesztése, a régebbi túlzott és egyoldalú elméleti jelleg föladása s ezzel párhuzamosan az iskola fokozott közelítése a termeléshez.

„Úgy vélem, hogy öt év után, amikor megvitatjuk az eredményeket, amikor újabb intézkedéseket foganatosítunk az egész oktatási tevékenység javítására, helyes megemlítenünk [...] a fogyatékosokat — kiküszöbölésük céljából“ — mondotta Nicolae Ceausescu elvtárs. A további javítás jegyében elemezte beszédében a párt főtitkára az „egész oktatási és kéaderképzési folyamatot, kezdve az óvodáktól“.

Ismeretes, hogy a világszerte megmutatkozó nevelésjobbító, az oktatás munkáját hatékonyabbá tevő törekvések egyre inkább a kisgyermek felé fordulnak, az iskoláskor előtti évek kiaknázására irányulnak. Nem véletlenül. A neveléslélektan kutatásai bebizonyították, hogy a gyermek az első években a legfogékonyabb; amit ekkor tanul, maradandóan vésődik be emlékezetébe, s nagymértékben határozza meg későbbi fejlődését, egész egyéniségének alakulását. A plénum jelentőségéhez mérten foglalkozott a legkisebbek nevelésével, megállapítván, hogy „nálunk eddig nem szenteltek kellő figyelmet az iskola előtti oktatásnak“, s e fölismerés alapján kijelölte a feladatot: olyan anyagi körülményeket teremteni, hogy előbb-utóbb az összes gyermekek hatéves korig részeseülhessenek bizonyos nevelésben, amely megkönnyíti majd belépésüket a tulajdonképpeni oktatásba. „Az óvodákat az oktatás részének kell tekintenünk — ha úgy akarják — előkészítő részének, de mégis az oktatás részének“ — mondotta Nicolae Ceausescu elvtárs.

Ebben a vonatkozásban említjük meg, hogy az iskoláskor előtti oktatásnak a nevelésügy nemzetiségi vetületében is megvan a maga jelentősége. A gyermek ugyanis ebben a fejlődési szakaszában sajátítja el az anyanyelvét, zenei anyanyelvét, s a nemzeti és nemzetiségi irodalom, folklór bizonyos elemeivel is megismerkedik.

A tízéves oktatás nem kevés problémát vet föl. A kötelező jelleg kiterjesztése, a lehetőségek megteremtése még tartós erőfeszítéseket kíván. De nem kevés a tennivaló a hibás nézetek, régi elképzelések leküzdése terén sem. Joggal mondotta pártunk főtitkára: „Fel kell hagyni azzal a régi mentalitással [...], hogy útközben elveszítjük a gyermekek mintegy 10 százalékát. Az iskolának, a tanítónak, a tanárnak kötelessége megtalálni a legmegfelelőbb nevelési formákat ahhoz, hogy az összes

gyermeknek átjussanak a kötelező oktatás eme időszakán.“ A kommunista humanizmus szelleméből fakadnak ezek a szavak, minden idők nagy nevelőinek demokratikus igazságát fogalmazzák meg, amely szerint az iskola mindenkié, minden embernek részesülnie kell a tudásból, nem szabad elkallódnia hagynunk egyetlen tanulót sem.

„A gyermekek túl vannak terhelve az előadással. Túl sok az előadási óra.“ A túlterhelés olyan probléma, amely egyre nagyobb gondot okoz minden ország tanügyének. Összefügg sok mindennel, a tudományok nagyarányú fejlődésével éppen úgy, mint az információrobbanással vagy a nevelés hatékonyságát fokozó intézkedésekkel. Napjainkra azonban már egyre világosabbá válik, hogy a tanítás nem akkor tud lépést tartani a tudományok ívelésével, ha mind vastkosabb tankönyveket szerkeszt, ha növeli az órák és az órákon kívüli foglalkozások számát. Ma már tért hódít a nézet: kevesebbet, de jobban, alaposabban. Ebben az értelemben jelentős az a meghatározás, amely szerint elegendő a heti 30—36 óra, beleértve az előadásokat, szemináriumokat, laboratóriumi tevékenységet s a különböző gyakorlatokat is.

A szakoktatás kiterjesztése szocialista tanügyünk egyik nagy eredménye; ennek köszönhető, hogy rohamosan fejlődő iparunkat, kereskedelmünket, szállításunkat, tudományos kutatásunkat az iskola — kisebb fogyatékoságoktól eltekintve — el tudta látni megfelelően képzett szakemberekkel. Az utóbbi évek során azonban bizonyos felaprózódás, szétforgácsolódás tapasztalható ezen a téren. Mire való csupán a gépgyártás terén 7—8-féle líceum? Mire való külön képezni ki könyvelőket az mtsz-ek, a kisipari szövetkezetek, a turisztika, belkereskedelem, külkereskedelem részére? Ezzel a beszűküléssel és egyoldalúsággal szemben jogosan hangzott el a sokoldalú képzés igénye, s általában az az elvárás, amely szerint a mai ember nem lehet csupán egy szűk munkakör ismerője; tág látókörű és több irányú készséggel rendelkező szakemberekre van szükség, akik különböző feladatokkal képesek megbirkózni, más-más munkában is helyt tudnak állni.

Ezt az igényt hangoztatta a plenáris ülés a nemzeti oktatás vonatkozásában is, amikor rámutatott, hogy a román nyelv megtanulása, az állam nyelvének elsajátítása a nemzeti oktatás fiait is hozzásegíti ahhoz, hogy „szabadon, korlátlanul részt vegyenek minden tevékenységi területen“. Elhangzott ugyanakkor az a megállapítás is, amely szerint azoknak a románoknak, akik olyan területeken dolgoznak, ahol nemzeti oktatás lakosság is él, ugyancsak segítségükre van az élet sok-sok területén a nemzeti oktatás nyelvének ismerete.

Jelentős elvi megállapítást tartalmaznak az oktatás jellegére vonatkozóan Nicolae Ceaușescu elvtárs zárószavai: „Az oktatás talán a legmozgékonyabb társadalmi részleg, és ezt állandóan szem előtt kell tartanunk. Munkánknak szintén rendkívül mozgékonyan kell lennie. Sokkal inkább, mint más területeken, több operativitásra, energiára, aktív részvételre van szükség.“

*

A nők politikai, gazdasági és társadalmi szerepével foglalkozó főtitkári beszéd átfogó módon tárgyalja a kérdést. Beilleszti az ország szocialista építésének egész problémakörébe, s e keretben jelöli meg a tennivalókat. A nők a lakosság összességének 51 százalékát alkotják. Vannak

tevékenységi ágak, ahol a nők 60—70 százalékot képviselnek, a mezőn pedig a tulajdonképpeni termelőmunkát csaknem teljes egészében nők végzik. Folytathatnók a fölsorolást, ami mind arra vall, hogy „a nők nemcsak hogy nem dolgoznak kevesebbet, hanem sok területen éppen-séggel többet és nagyobb hozzáértéssel“. Nyilvánvaló tehát, hogy a nők helyzetével állandóan foglalkozni kell, s mindennapi feladat a nők társadalmi beilleszkedésének, az egyenjogú érvényesülés biztosításának szemmel tartása. Ebben a tekintetben azonban sok fogyatékoság tapasztalható. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a nő háziasszony is, és a társadalomnak kötelessége segítségére sietni közszolgáltatások útján, a fogyasztási javak gazdag választékával s más módon az „otthoni műszak“, a „második műszak“ gondjainak megoldásában. Sok még a tenni-való; az ötéves terv első két esztendejében nem teljesítettük a szolgáltatások kiterjesztésére, a fogyasztási cikkek széles körű előállítására vonatkozó előírásokat.

„Hasonló a helyzet a bölcsődék és a gyermekotthonok tekintetében is“ — állapítja meg a főtitkári beszéd, s rámutat arra, hogy az eddigi irányzat tévesnek bizonyult, a napközi otthonokat, bölcsődéket nem a lakónegyedekben, hanem a vállalatok mellett ajánlatos építeni. A vállalatok segítségével az ötéves tervben előirányozottnál is több ilyen szociális intézményt fogunk építeni a közeljövőben.

Különösen meggondolkoztató az, amit pártunk főtitkára mond a népszaporulattal, az ország lakosságának korosztályonkénti megoszlásával kapcsolatban. Nagy fontosságú a nő szerepe „abban, hogy életet adjon, hogy felnevelje [...] a gyermekeket, a fiatal nemzedéket, abban, hogy biztosítsa magának, szocialista nemzetünknek a fiatalágát. Nyíltan meg kell mondanunk, hogy az 1967. évi intézkedések után az utóbbi években ismét csökkent a születések aránya. Komolyan bírálnunk kell az egészségügyi minisztériumot, az orvosokat [...] felelőtlen magatartást tanúsítanak nemzetünk előregezésének veszélyével szemben“.

Csak örvendhetünk annak, hogy a plenáris ülés kommunista őszinteséggel s a nép jövője, megifjodása iránt érzett felelősségtől áthatva tárgyalta ezt az életbevágó kérdést. Nincs terünk arra, hogy a demográfiai helyzet s ezzel kapcsolatban a nők szerepének sok-sok vonatkozását érintsük — októberi számunkban különben is részletesen foglalkozunk a családvédelem és a népmozgalom több vetületével —, ezúttal csupán a problémák szövődményes jellegére, egészen komplikált sajátosságára hív-nók föl a figyelmet. Helyeseljük minden tekintetben az 1967-es év során hozott intézkedéseket, ugyanakkor rámutatnánk, hogy a demográfiai helyzet tartós megváltoztatása végett a törvényerejű rendeletek mellett éppen úgy szükség van hosszú távra szóló szociális intézkedésekre, anyagi serkentőkre, orvosi rendelkezésekre, mint egészségügyi tájékoztatásra, családlélektani nevelésre, alapos demográfiai fölmérésekre, általában a népmozgalmi tudomány mélyretörő művelésére.

Az a felelősségtudat, nyíltság, alaposság, amellyel pártunk teljes ülése mindeme kérdéseket tárgyalta, biztosíték arra, hogy mind a nők politikai, társadalmi és gazdasági tevékenysége, mind az ehhez kapcsolódó demográfiai helyzet tekintetében a közeljövőben további lényeges javulást érjünk el.

KORUNK